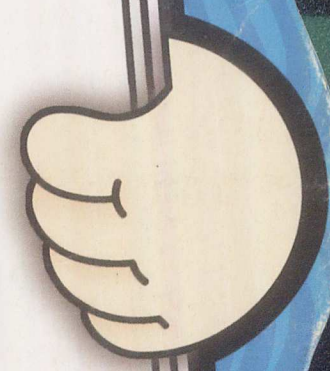
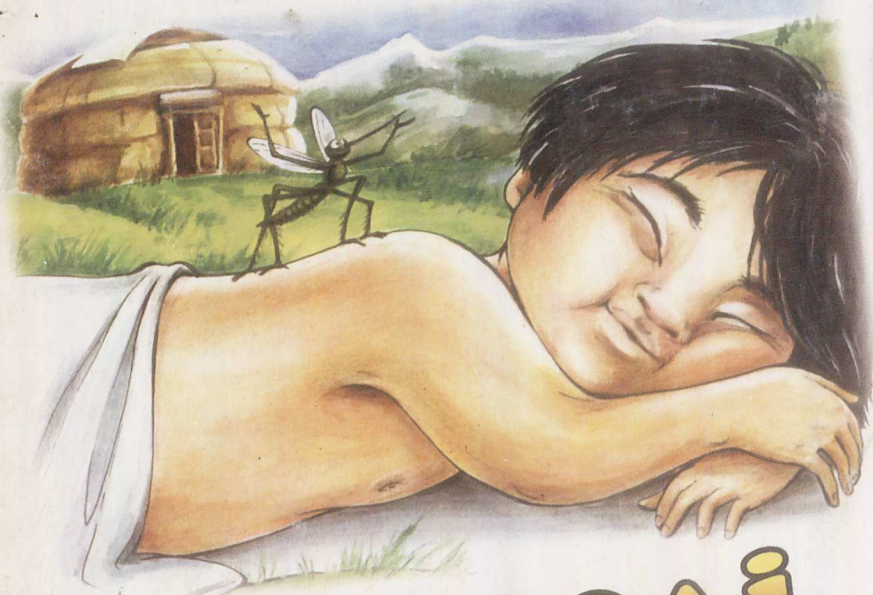

А
0-47

**Өнөгелі
окугалар**

0-10

Қарлығаштың құйрығы неге айыр

Күндердің бір күні жылан жер жүзіндегі жанды мен жансыздарды жинап, мынадай арыз айтады:

– Тәңірім мені сендерден кем жаратыпты. Аяқ-қолым жоқ. Басымды көтере алмай, жер бауырлап қалдым. Не жеп, не қоярымды да білмеймін. Сендер бүтін тілдісіңдер, ал мен айыр тілдімін. Ойлап отырсам, жанды мен жансыздардың ішіндегі ең сорлысы мен екенмін. Маған ешқайсыңның жәрдем еткілерің келмейді. «Сен қасіретті көп тарттың. Ондайлар әрдайым әділ келеді, бізге патша бола аласың» деп, сөзбен болса да жұбатып кетпейсіңдер, – дейді ол ағыл-тегіл жылап.

Жыланның арызын тыңдап болған жанды-жансыздардың барлығы оған аяныш білдіріп, өкпесін орынды көреді. «Қара

қылды қақ жарған, ақ пен қараны ажырата алатын, ақ жүрек ақылшымыз болар» десіп, өздеріне патша етіп сайлайды.

Жыл артынан жыл, күн артынан күн өтіп жатады. Күндердің күнінде тойымсыз Жыла-некең «Бүкіл әлемге патша болып, барлық билікті өз қолыма алсам, бұдан да жақсы өмір сүрер едім. Кез келген тамақты ішпей, ең төттісін ғана жейтін едім» деп қиялдайды. Осы ойын жүзеге асыру үшін, өзіне қан дәмін айыра алатындардың бәрін шақырады. Қос қанатын делдитіп, аяқтарын шілтитіп,

қуарып шіркей, тұмсығын едірейтіп сона, маса – патшаның көңілін табам деушілердің бәрі келеді.

Патша осылардың арасынан шіркей мен масаға:

– Жер жүзін аралап, өсімдіктердің дәмін татып, жандының қанын сорып қайтындар. Тек бұлар ғана емес, қаттыдан тастың, жұмсақтан топырақтың да дәмін алындар. Дүниедегі ең тәтті дәм бұдан былай менің тамағым болатындай етіндер, – деп, оларға уақыт беріп, бүкіл әлемді шарлауға жібереді.

Күн артынан күн өтіп, патшаның айтқан мезгілі де жетеді. Өлсіз шіркей жел болса, шөптің түбіне қашып тығылады. Желсіз күндері ыңылдап ән салғансып жүріп, кешігіп қалады. Ал маса өсімдік пен жандылардың ішіндегі қаны тәттісін біледі де, патшасына қарай әуелей ұшып, әндетіп келе жатады. Осы кезде қарлығаш кез болып:

– Иә, досым, патшамызға дүниедегі ең тәтті тамақты іздеп кетті деп естіп едім, таптың ба? – деп сұрайды.

Маса қарлығашты менсінбей, сұрағына жауап бермей, бұрынғыдан да бетер зулай жөнеледі.

– Ә, ә, түсіндім, түсіндім! Жолың болып іздегеніңді тапқан екенсің, достым... Азаматсың өзің. Сенің ептілігіңді, ешнәрседен тайынбайтын беттілігіңді білгенмін. Осы қасиетіңді енді барлық қанаттыларға айта жүретін боламыз, – деп қарлығаш масадан сыр тарта, мадақтай сөйлейді.

Бұл мақтауды естіген маса:

– Патшамыздың тамағына кімді тапқанымды білесің бе? – дейді шаттана лепіріп.

– Е, достым маса, мен не білуші едім?

Сенен денемнің үлкендігі болмаса, ақылым аз емес пе? Сен патшаның ақылшысысың. Қане, төрем, айта қойшы, ардақты патшамыздың тамағына кімді таптың?

Бұл сөздерге еліре түскен маса:

– Дүниеде патшамызға лайық ең дәмді ас – адам қаны екен, – дейді.

«Һм... Адам сияқты ақылды да, айлалы жан тұмсығын едірейткен бір сілімтік жарым-жанға жем болып қала ма?» деп, қарлығаш адамды құтқарудың амалын ойлайды.

– Менің ақылымның қысқалығы осы емес пе, маса төрем! Адамның қаны тәтті дегеніңе

сенер-сенбесімді білмей келем. «Дүниедегі тәтті қанды тауып, дәмін татқанның тіліне алтын мөр түсіп қалады» деп, шешем көп айтушы еді. Мүмкін болса, тіліңді шығарып, мөріңді көрсетші. Алтын мөрге көз салғанның өзі біз үшін үлкен бір медеу ғой.

Бұл мақтауға елірген ессіз маса:

– Көрсең көре ғой, байғұс! – деп тілін көрсетеді. Қарлығаш шап беріп, масаның тілін жұлып алады. Тілінен айырылған маса сөйлей алмай, ызындаған күйі жыланға қарай ұша жөнеледі.

«Қош, тілі жұлынды. Аузына құм құйылды. Адамның қанының тәттілігін енді қалай түсіндірер екен?» деген оймен қарлығаш оның артынан ұшады.

Маса патшасының алдына барып, бірдеме-лерді айтқысы келіп, ыз-ыз етіп зар қағады. Бірақ, ешнәрсені түсіндіре алмайды. Жылан:

– Мұның тілі аузынан түсіп қалған ба, әлде жынданған ба? Мынаның не деп тұрғанын түсінгендерің бар ма? – деп, айнала-сында тұрғандарға қарайды.

Бұл көріністі сырттай бақылап тұрған қарлығаш:

– Мен түсініп тұрмын, патшам! – дейді.
– Қане, түсінсең айтшы, маса маған не деп тұр?

– Ол «ызыңдап ұшып жүріп бүкіл әлемді араладым. Бірақ неше түрлі өсімдікті өсіріп шығарған топырақтан тәтті ешнәрсені таппадым» деп тұр, патшам! – дейді қарлығаш.

Тілі сөйлеуге жарамаса да, құлағы сау маса мұны естігенде, жаны шығып кете жаздайды. Қарлығаштың сөзіне ызаланған маса оған қарай екі-үш рет ұмтылады. Өзінен үлкен қарлығашқа әлі келмейтінін сезген соң, жыланның алдына барып жылап жібереді.

Масаның бұл күйін көрген жылан:

– Ә, ә, мұның тіліне бір пәле қылған сен екенсің ғой! – деп, қарлығашқа тап береді. Қарлығаш ұша жөнеледі.

Жылан ұша жөнелген оның құйрығынан ғана тістеп үлгереді. Қарлығаштың құйрығы осыдан кейін екі айырық болып қалған деседі.

Міне, содан былай жылан топырақ жаппа, ал маса ызылдап қалады. Қарлығаш жыланнан қорқып, адамды дос тұтады. Ал, адам қарлығашты қасиетті құс санайды.

Қоян

Коян күнделікті әдеті бойынша үйшігіне қашып кіреді. Әркім артына түсе бергендіктен, ол қатты ыза болады.

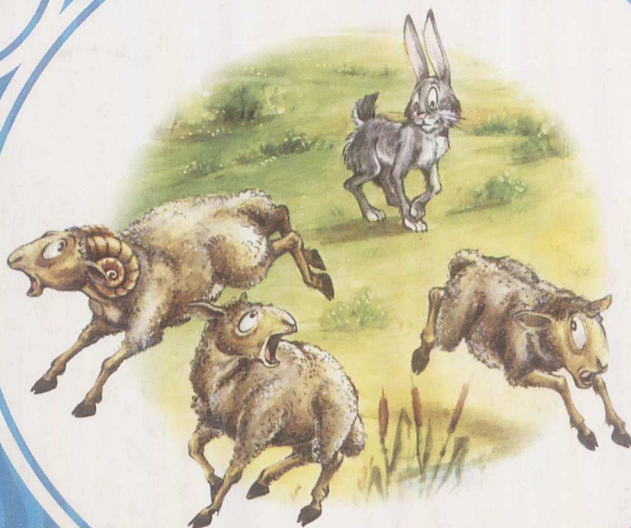
– Мен әркімнен бір сескенем. Менен ешкім қорықпайды. Бүйтіп жүргенше суға түсіп өлгенім жақсы, – деп суға қарай жүгіре жөнеледі.

Су бойында жатқан қойлар зымырай шыққан қояннан үркіп қалады. Оларға қарап басқа қойлар да тас-талқан болып үрке жөнеледі. Сонда қоян ойланып:

– Менен де қорқатын хайуандар бар екен, – деп көңілі жай болады. Қайтадан үйшігіне оралады.

27

Әнегелі оқиғалар

Суретшісі

В. Пономарева

Бас редакторы

К. Байғабылова

Редакторы

Ғ. Момынәлиева

Креативті дизайн мен компьютерлік қалыптауы

«Баур» баспасы

Ә Жәңгіров, Е. Мельникова, С. Қарпықов

ISBN 9965-626-51-0

Балақай - первая серия книг на казахском языке для детей, куда вошли казахские народные сказки, считалки, стихи.

По вопросам оптовой продажи обращаться в торговый отдел издательства «АРУНА». Тел./факс: (3272) 728 411, 728 421

Балақай - балаларға арналған қазақ тіліндегі алғашқы топтама. Топтамаға тақпақтар, санамақтар, халық ертегілері жинақталған.

Көтерме бағамен сатып алу үшін «АРУНА» баспасының сауда бөліміне хабарласу қажет. Тел./факс: (3272) 728 421, 728 411

© «АРУНА» баспасы
480091, Алматы қаласы,
Чайковский к-сі, 190/184,
23-офис.

E-mail: aruna_ltd@mail.ru
Таралымы 10 000.

«IntellService»
баспаханасында басылды.

